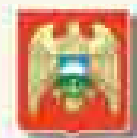

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КъМР-ни БАШЧЫСЫ

Аланы жигитликлери, жашау халлары - жаш тёлуге жол кёргюзтюучю жулдуз

Тюнене КъМР-ни Башчысы Юрий Коков Правительствону юй-юнде Уллу Ата журт урушну ветеранлары бла побешгенди эмда аланы Уллу Хорламны 72-жыллыгы бла алгышлаганды. Жыйылыу ариу жасалган хант столну артында барганды.

Таматаланы жууукълаша келген байрам бла алгышлай, **Юрий Александрович** ветеранла бла быллай къуанчлы тюбешиуле бардырыу иги төреге айланганын чертгенди. «Сизни жигитлигиз барыбызны да ёхтемлендиреди. Шёндюгю тёлү сизни Ата жур-

тубузгъа сыймекликни, батырлыкъны, тёзюмлююкню юлгюсюнде ёседи. Мындан ары да бююнча тири болуп, жаш адамларыбызны юйретирге болушурсуз деп ышанама», - дегенди ол. Республиканы оноучусуна тамата тёлуге этилген болушлукъ ючюн

ыразылыкъларын айтып, ветеранла да сёлешгенди. Сёз ючюн, **Мусаби Каншаов** 115-чи атлы аскер дивизияны къауумуна уруш этгендеден бириди. Ол ёсюп келгенле тёлуге ала сынаган къыйынлыкъланы кёрмей, мамырлыкъда жашарларын тежегенди. «115-чи атлы аскер дивизия төрт кюнню ичинде душман бла къанлы сермеш бардырып, алагъа Сталинградха жолну жапхандыла. Ол къанлы къазауатда

аскерчилени 70 проценти къырылганды. Бююнлюкде аланы атлары Ростовда орнатылган эсгертмеде жазылып, ёмюрлюк болгандыла», - дегенди ветеран.

Таматалагъа этилген билеклик ючюн ыспас сёзлеге **Юрий Белан** эмда **Любовь Асташова** да къошулгандыла.

Тюбешиуну ахырында ветеранлагъа эзде къаллыкъ саугъала берилгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Билдирю

«Ёлюмсюз полкгъа» къошулулгъуз

9 Майда Нальчикде Ёлюмсюз полкнуну барыуу болукуду! Армия неда флот, тылда урунган, партизан, фашист лагерледе азап сынаган, блокадачы, къажар иш бардырган аскерчи ветераныгъызны суратын алып, аны тизгинлерине къошулурга чакъырабыз.

Колоннаны тизилишиуу 10:00 сагъатда КъМР-ни Профсоюзларыны федерациясыны межямыны къатындан Толстой атлы орам жанына болукуду. 11:00 сагъатда, ал атламларын этип, жыйылганла Россейге къошулууну 400-жыллыгына аталган майдандан тебирерикдиле, Ленин атлы проспект бла барлыкъдыла. Жолоучулукъ Балкарская орамны аллеясы бла Келишюлюкню майданына чыгыуу бла ахырына жетерикди.

Координаторланы айтханларына тынгылап, колоннада тизмени бузмай барырыгъызны тилейбиз. Соруу-

лары болганла бу телефон номерлеге сёлешсинле: 8 928 691 99 46 – Марина Битокова, 8 903 426 61 01 – Анна Романовская, 8 928 914 17 84 – Артём Челикин, 8 928 081 99 14 – Тамара Битокова, 8 928 077 67 83 – Сарбашланы Амина.

Социальный сетевледе группала:
https://vk.com/region07_polkrf2016
<https://www.facebook.com/region07.polkrf>
https://www.instagram.com/polk_nalchik/
#БессмертныйПолк#БессмертныйПолкНальчик#Бес
смертныйПолкКБР#ВОВ#ДеньПобеды#Нальчик#КБР

Жазыпыу

Хурметли жамауат!

2017 жылны экинчи жарымына «Заманнга» жазылыу андан ары бардырылады.

Сиз ана тилибизде чыкыгъан газетге связны къайсы почта бёлюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз. Бу керекли ишни болжалгъа салмагъыз.

Бизни индексбиз - 51532

«Чыдамлыгы,
кишилиги бла да
барыбызгъа да юлгю эди»

3 бет

Тепсерге да уста эди,
алай кёк эди аны бек
уллу сыймеклиги

5 бет

Аскер
дефтеринде
табылган назму

6 бет

Къыйынына кёре -
сый-намыс да

7 бет

ПАРЛАМЕНТ

Ауур кюнлени эсгере, игиликге ышанганларын айтхандыла

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары Хорламны Кюнню аллында, төреде болганыча, ала кеслери кёз-кёулакъ болгъан ветеранланы жокълагандыла эмда сыйлы байрам бла алгъышлагандыла.

Алайды да, республиканы законла чыгъаруучу органыны башчысы Татьяна Егорова Анна Петровна Ширшова эмда Юрков Анатолий Григорьевичде бла аны юй бийчеси **Александра Васильевна** къонакъда болганды.

9 Май жюреккени къозгъагъан, кёз жашла да келтирген кюндю. Ол бизни хар бирибизге да сыйлы байрамды, россейлилени бир неча төлөсюн бирикдирген, халкъыбыз ючюн ёхтемленирча сезимле да туудургъан. Сизге, фронтда жигитлик, тылда уа жигерлик этгенлеге, Уллу Хорлам ючюн кесигизни аямай кюрешенигиз, дунияны фашизмден къутхарганыгъыз ючюн ырызлыгъымы билдирирге суюме.

Сиз не уллу хурметге, сыйгъа да тийишли болгъан чынтытты жигитлениз. Сау болугъуз. Кишилик этгенигиз, бизге ариу, таза кёкню саугъалагъаныгъыз ючюн да аллыгъызда баш урабыз, - деп, Татьяна Борисовна ветеранлагъа

кыйк саулукъ, узакъ ёмюр да тежегенди.

Жылы ушакъны кезиунде спикер къонакъбайларын не зат къайгъы этдиргенине, ала не зат суйгенлерине да тынгылагъанды, Ата журтну жалынчакъсызлыгъын къоруулагъанланы жашаулары тынч эмда ырахатлы болур ючюн къолундан келгени аямазгъа сёз бергенди.

Ветеранла да уруш жылланы эсгергендиле. Хар бирини да къадарлары тынч болмагъанды, алай

аланы сёзлеринде тынголуюлукъ эсленмегенди, жаланда келир заман бютюн ахшы боллугъуна, ол къыйын кюнле къайтмазлыкъларына ийнаныулукъ бар эди.

Ахырында Татьяна Егорова таматалагъа саугъала, гюлле да бергенди. Анна Ширшова бла Юрковланы юйюрлери КъМР-ни Парламентини Председателине алагъа дайым да кёз-кёулакъ болгъанлай тургъаны ючюн жюрек ырызлыкъларын билдиргендиле.

Люба БАТЫРОВА.

КЪАЙГЪЫРЫУ

Ариу сёзле, ахча саугъала

Уллу Хорламны байрамыны аллында Элбрус районну администрациясыны, почта службаны, урууну, иш бла жалчытыуну эмда социал къоруулауу район арасыны келечилери ветеранланы жокълагандыла, алгъышлагандыла, саугъала эмда КъМР-ни Башчысыны буйругъу бла тохташдырылгъан 20-шар минг, районну администрациясындан да 10-шар минг сомну конвертлеге салып бергендиле.

Тобешиулени кезиунде

районну башчысы Залийханланы Къаншаубий урушну ветеранлары бла ушакъ этгенди, жашау-турмушларын соргъанды. Ала уа, озгъан жылланы эсгергенлеринден сора, къонакълагъа алагъа эс бургъанлары, къайгыргъанлары, Уллу Хорламны кимле келтиргенлерин унутмагъанлары ючюн ыспас этгендиле.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус районну администрациясыны пресс-службасыны башчысы

Акъсакъланы кёлюне жетгендиле

Къабарты-Малкъарда УФСИН-ни таматасы Мухамед Маржоховну буйругъу бла бу ведомствода ишлегенле Уллу Ата журт урушну ветераны Дмитрий Терентьевич Тютюниковну эмда аны юй бийчеси Раиса Савельеваны кёре баргъандыла, ашарыкъ затла, ахча да элтгендиле.

Дмитрий Терентьевич къазауатха Кавказда Малгобекни къатында 1943 жылны август айында киришгенди, Австриягъа дери жетгенди, Хорламгъа Венадан узакъ болмай тюбегенди. Урушдан сора уа ол Нальчикке кёчгенди, юйдегили да мында болганды. Бийчеси бла бирге жашау этгенли 69 жыл болады.

-Биз ветеранлагъа не заманда да кёз-кёулакъ болуп, болушлукъ этип турургъа борчлубуз. Ала азатлыкъ ючюн жанларын,

къанларын да аямагъандыла, мамырлыкъланы бизге саугъа этгендиле. Къыралыбызны ол ачы кюнлерин унутмай, төлюден

төлөге билдире турургъа борчлубуз.- дегендиле уфсинчиле.

КъМР-де УФСИН-ни пресс-службасы.

Алгъышлаула

Махтау салабыз батырлагъа

Къабарты-Малкъар Республикада жашагъанланы фашист Германия бла къазауатда алынган Уллу Хорламны Кюнню – битеухалкъ байрам бла - алгъышлайбыз. Бек биринчиден а, аны болдуруу ючюн багъа жетмез юлюш къошхан адамланы - Уллу Ата журт урушну фронтларында къазауат этгенлени эм тылда ишлегенлени. Ала уа асламысы комсомолчула, жаш адамла эдиле.

*Махтау айтайыкъ жюрекден алагъа –
Озгъан урушда хорлагъан солдатла,
Берген азатлыкъ насыбы – багъалы,
Излейбиз биз бюгюн да бек аланы.*

*Бирде терезе кёзледен шургулу
Къарайды жигит солдаты урушну –
Баям, эсгеруу жарала кючлюден
Отдан не окъдан - урушда тюшгенден.*

*Жасагъыз Хорлам Кюн къуанч къангала,
Ариу сёзле айтыгъыз сиз алагъа –
Болса бир уруш къоркууу къыралгъа,
Ала жангыдан къоруулай чыгъарла.*

Хорламны байрамы бла, Ата журтубуз – Россия! Хорламны байрамы бла, туугъан жерибиз – Къабарты-Малкъар!

**Уллу хурмет эмда ёхтемлик бла
Къабарты-Малкъар Республиканы
комсомол советини ветеранлары.**

Деменгили къырал къурагъанбыз

Уллу Ата журт урушда Хорламны Кюнню ол къанлы къазауатны азаплыгъын сынагъан сабийлеге, фашист ууучлауучулагъа къажау жашырын кюреш бардыргъан абаданлагъа да баш магъаналы байрамды. Ол жылла узакъгъа кетип барсала да, мамырлыкъланы келтирген халкъны жигитлиги унутулмайды, аны къой, аны ючюн ёхтемлигибиз жюрекле-рибизде кюч ала барады.

Биз деменгили Ата журтубузну душмандан азатлай, батырлача сермешгенлени, аны ючюн жан бергенлени алларында баш урабыз. Айхача да, урушдан келген къара къагъытланы ачыулары, ачлыкъ сабийлик, акъылбалыкъ болгъунчу да ауру ишге тохташып, къолларыбызны ачытхан хыппилле, башларыбызны эртте чал болгъанлары бизни энтта да элгендиргенлей турадыла.

Алай биз къадарыбызгъа дау этмейбиз, неге да чыдагъанбыз, хорлагъанбыз, оюлгъан шахарларыбызны бла эллерибизни аягы юсюне салгъанбыз, тынг жерлени бла Сибирни, космосну бла атомну бойсундургъанбыз. Дунияда анга тенг чыкмагъан деменгили къырал къурагъанбыз. Алайды да, ёхтемленир затыбыз барды. Уллу Хорламны келтирген совет халкъгъа ёмюрлюк махтау!

Республиканы жамауатын саулай, урушну сабийлерин а - энчи бу аламан байрам бла алгъышлайма, энди аллай ачыу сынамазларын, мамыр кёкню тюбюнде тынч-ырахат жашау этерлерин тежейме!

М. ШАОЕВА,
«Дети войны» ООО-ну
КъМР-де бёлюмюню таматасы

Жоралгъа

Хар бирини аты бла туя орнатылганды

Вольный Ауулда уллайган адамла эмда инвалидле турган юйде Хорламны 72-жыллыгына жораланган тюбешиу болганды. Аны жамауат эмда жандау-урлукъ организацияла, интернатда жангы къуралган попечитель совет къурагъандыла. Ол кюн махкемени арбазында ветеранланы атлары бла туяла салынгандыла, учрежденияны музыкалы коллективи уа концерт кёргюзгенди.

Бизни корр.

Юч кюнден битеу тюз ниетли адамла Хорпамны Кюнюн белгилеркидике. Сёзсөз, озгъан жылдача, бийыл да кепле аталарыны, аппаларыны, жууукларыны суратлары алып, Нальчикде Елюмсюз полкуну сатырларына сюелликдиле. Чочайланы Магомет да анга туудуклары бла къшоулады. Ол къанлы урушдан кытаймай къалгъан атасы Махмутну суратын элтирдики.

Магомет аны жаланда суратда кёргенди, жуууклары, ахулары айтып биледи. Узун къыш кечеледе анасы Мисарат, сабийлерини тилеклери бла аталарыны юсюнден хапар айта, аны фронтдан жиберген письмоларын окуйы танг атырдыр эдиле. Кеси уа бир-бирдеде тохтап, кёз жашларын жашыртын сыйпап, дагыда башлар эди.

Атам кеси ыразылыгы бла фронтха тебирегенинде, манга жаланда онбеш кюн бола эди. Анам айтханнга кёре, ол мени бетими сылап, акжыллык эгечими уа къюнуна къаты къучаклап, уппа этип кетген эди. Анамы хапарларындан, урушдан келген письмоладан, аскерчи тенглерини айтханларындан, атабыз керти да таза ниетли, ачыкъ жюрекли болганын, туугъан журтун жюреги бла сюйгенини билеме. Мен аны бла ёхтемленеме, дейди Магомет.

Мен ол манга берген къагытлагъа, эсгерилеге къарат, Чочайланы Махмут 1911 жылда Бызынга туугъанын, Ленинчи окуу шахарчыкъда билим алгъанын, комсомол эм партия ише ишлегени да билеме. Къураучу хунерлиги болгъан окуулу жашны обкомга къуллукъга да салгандыла. Ол андан ары да ёсерик болур эди, алай уруш кеплени жоллары кесгенди.

Партия къуллукъчугъа, анга бронь бергендике, алай адамлыкъ даражасына кир къондурмагъан ёхтем таулу жаш кесини

жерин Ата журтну къоруулагъанлары араларында кёргенди. Кеси ыразылыгы бла фронтха кетгенди. Аскер бёлюмледен бирини политруг болганды, солдатланы бла офицерлерни араларында анылатыу ишни бардыргъанды, аланы кишиликти эм жигитликти этерге энчи юлюгери бла кёлленди.

Ёхтемлени

«Чыдамлыгы, кишилиги бла да барыбызгъа да юлгю эди»

диргенди, хар заманда да атакагъа баргъанлары алы сатырларында болганды.

Сермешлени араларында бир шох заманчыкъ чыкъганлай а, юйге письмо жазганды, жанындан сюйген сабийчиликерини салууклары сорганды. 1943 жылда жиберген къагытында Махмут былай жазады: «Салам санга, Мисарат. Мени неден да багъалы кёрген жашуа нёгерим. Жюкюду сенден уллу шюхум, сенден сюйген адамдым да.

Сабийчиликке сакъ бол. Къабарты-Малкъар немисилени къолларында болгъанда, кыйгыты этип тургъанма. Аппайланы Муханы бла Токумаланы Мураднини гитлерчи бандитле ёлтюрленерине бек жарсыгъанма.

Кесими юсюнден айтханда, эки кере жаралы болгъанма. Госпитальда биринчи кере юч ай, экинчи кере ай бла жарым жатханма. Бусагъатда таппа, хатам жюкюду. Немисли-фашист аскерле кеп бармай уауатыллыкыдыла. Жуууклагъа, къоншулагъа менден салам

айт. Полевая почта 29070». Бир письмосунда уа почта бла юч минг сом жибергенин айтады. «Аминатчыкыны бла Мухамматчыкыны суратларын жибер, кесинг бла бирге алдырып. Барыгъызы да кёрюрге сюеме», – деп жазады Мисаратха. 1942 жылда сентябрьде, ауур жаралы болгъанында,

Нарва шахар ючюн баргъан сермешледе тамата лейтенант Алексей Боденко бла Чочай улу Махмут бирге болгандыла. Ол аны ахыр сермеше эди. Махмутну онг аягына окъ тийгенде, Боденко аны уруш баргъан жерден чыгъара болганды. Алай анга экинчи кере да окъ тийгенди. Медсанбатха жеттирдик, алай, жарсыгъа, врачла анга болушалмадыла. Туугъан журтну аллында кесини борчун толтура, Чочай улу чынты патриотча ёлгенди».

Ол 1944 жылда 19 мартда болганды. Аны Нарва шахардан жыйырма километр узаклыкыда, андан Таллинге баргъан жолу жанында, къарындаш къабрылда асырагъандыла. Жыл сайын 9-чу майда эгертмени аллында митинг болады. Нарвачыла аланы шахарларын азатлар ючюн сермешледе ёлген аскерчилени эсге тюшюредиле.

Жетими эки жыл озду жер башында ары дери бир заманда да болмагъанча кеп къан тёлгюн уруш бошалгъанлы. Аталарын танымагъан сабийле энди пенсиячыдыла. Чочайланы Махмутну жашы Магомет да аладан бириди. Кёрмедди аны атасы Мухамматчыкъ уллу къуллукъчу болганын, къыралны бек сыйлы сагъасы бла - Ленинни орденни бла - саугъаланганын. Къызы Аминат аты айтылгъан устаз болганын. Ала уа, танымагъанлыкыда, аталары къаллай адам болганын биледиле, аны бла ёхтемлендиле.

Мисарат да жашаууну ахыр конюне дери Махмутну письмоларын окуйы, аны бла кёпге бармагъан заууклу жашауларын кез аллына келтиргенлей турганды. Баш иеси фронтха кете туруп: «Сабийлеге сакъ бол» дегенин осутха санап, битеу жашауун алааны аталарыны намысына тийишли адамла болуп ёсдюрюуге жоралаганды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

МЕНИ АППАМ

Мартыновканы тийресинде жауну аллына турганды

Уллу Ата журт урушуну жылларында миллетибизде адамын тас этмеген хазна юйор болмаз. Бирлени уа ол кюйсюз отда бир ненча жашы къалганды. Мени аппам Таппасханланы Азнаурну жашы Къасым уллу юйорде ёсген эди. Аны 5 къарындашы бла бир эгечи болганды.

Башха къарындашларындан энчи ол не заманда да билимге итингенди. Аны себепли Пятигорскде устаза хазырлагъан училищеге окургъа киреди эм аны бошаганлай, туугъан эли Яникойгъа къайтады. Жаш специалистни къысха заманын ичинде Ташлы-Талагъа ишлерге ашырадыла. Анда ол юйорленген да этеди. Алай юйдегиси кеп да бармай ёлгенден сора артка-элине къайтады.

Ол кезиуде билимли адамла аз болгъанлары себепли аны Чегем ауууну Кёк-Таш элине жибердиле. Чырайлы, билимлы жашха анда эс бёлмеген хазна къыз къалмайды. Аладан а ол ынаны - Гочаланы Забиданы сайладыла. Урушха дери алагъа юч сабий туады, алай аладан жаланда жашлары Ануар къалады.

Фашистле бла сермеш бардырыгъа

Таппасханланы уллу юйорлеринден урушха алтауландан тёртнөс кетген эди. Саулай жаланда гитче къарындашлары Амам къайтханды. Къасымгъа уа ол кезиуде 32 жыл бола эди. Ол кеси да 115-чи атлы дивизияны къауумунда сермешгенди.

Аппам бла бирге дивизияны къауумунда урушхан яникойчу Газаланы Масхут (жаннетли болсун) айтхан хапаргъа

кёре, ахыр кере ол аны 1942 жылда Уллу Мартыновка эли тийресинде къазауат конлде кёрген эди. «Ол жаралы болгъан, сакъ-мыйыкъ да чыкъмагъан бир жашны аркъасына кётюрюп айлана эди. Бир такыйкъагъа да аны кесин къоймагъанды», – деп эсгерилучо эди Газа улу.

Артта ачыкъланганына кёре, ол жашчыкъ ыннамы экиге айланган къарындашы Гочаланы Халил болганды. Аппам аны кеш школда да окутуп тургъан эди. Уруш барыра жыл саны жетмеген жашны ары башха адамын орунуна жиберген эдиле.

Уллу Мартыновканы тийресинде 1942 жылны август айында къаллай кюйсюз сермешле болгъанлары барыбызгъа да белгилиди. Анда да кеп таулу жаш жер бергенди. Атлада, немис танкагъа къажуа уруша, сёзсөз, аланы сау къалыгъа аз да амаллары жокъ эди.

Архив къагытылада айтылгъанга кёре, Таппасханланы Къасым 1942 жылда Мартыновканы тийресинде ёлгенди.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Дага

Бийик багъа беребиз, жангы жетишимле тежейбиз

Хурметли коллегаларыбыз!

Сизни, асламы информацияны электрон органларында ишлегенини, ветеранлары, тынгылаучуланы, къараучуланы да аламант юбилейле бла – республиканы радиосуну 90-жыллыгы эмда телевидениясыны 60-жыллыгына – къызыу алгышлайбыз.

Къыралыгыбызны тохташдыругъа, къабартылыаны бла малкъарлыаны адабият тиллерин къураугъа, фольклорбузну сакълаугъа, литератураны бла искусствобузну айнытыуга радио бир да болмагъанча уллу къыйын салады. «Къагытыз» газет не заманда да хар юйюне жюкълэганды, юйюнюне хар адамына жапарыу сёлге табалганды, адамланы жюреклеринде сюймеклик сезим къозгъаганды, шюхлукъгъа талпындырганды, ахшы келир заман ючюн жигер ишлерге кёллендиргенди. Ма бюгонлюкде да сиз алгъа элтген юч болгъанлай къаласыз.

Бусагъатда юч республикалы телеканал ишлейди. Бир биригизни байкъландыра барасыз, жангы да, тюз да хапарлары терк билдиресиз, алай бла жамауатны бирикдириуге, мамурлыкны бла миллетле аралы келишулюкню кючлендириуге себеплик этесиз. Ана тилени сакълау, бизни кеп миллетли маданиятыбызны айнытуу жаны бла да кеп иш бардырасыз. Тюзлюкге табынганыгыз, оюмул кёз къарамыгыз, республикагъа къыйгырганыгыз ючюн тапхансыз сиз жамауатдан сый-намыс да.

Биз чыгъармачы биригуледе бек къыйын эмда ауаралы политика, социал ишлеге тюз багъа бере билген, къараучуларына бла тынгылаучуларына аны аныглатхан, алгъа кертичиликлерин тас этмеген, тамата тёлюно адет-тёрелерин андан ары бардыргъан журналист коллективле къуралгъанларына къууанабыз эмда ала бла ёхтемленебиз.

КМР-ни Журналисттерини союзунан кирген беш жюз адамы атындан республиканы теле эмда радио журналисттерин жюрегибизден къызыу алгышлай, жашауугъузы мындан ары да жарыкъ эмда монглу болсун, беруилеригизни хар бири да бютюн сейирге къолдыра, жюреклини келсерине тарта барсынла, дейбиз. Чыгъармачылык ишигизде сизге талпыны, жетишимле эмда ырахатлык тежейбиз!

Къабарты-Малкъар Республиканы Журналисттерини союзуну правлины.

Чакырыу

Элбрус ючюн къол кётюрейик

Жаз башы келгенлей Россейни битеу регионлары да «Спорт индустрияны алчылары» деген саугъа ючюн эришулеге чакырылгандыла. Анга кесини кандидатын ким сюйсе да кёргозюрге боллукъ эди. Артыкъда кеп адам къол кётюрген кандидатла wintercongress.ru сайты юсю бла халкыны сюзююне берилгендиле. «Россейни бек иги тау-лыжа курорту» деген атах кёргозюлген бешеулени санына Элбрус да киргенди.

Анга да сейир этерча туюлюдо. Нек дегенде анда тау-лыжа спортдан чемпионатла, Россейни Кубогу ючюн эришуле дайым да бардырыладыла, ол санда жайда да. 2016 жылдан бери уа курорт Россейни тау-лыжа спортдан бла фрестайлдан жыйымдыкъ эмда регион командаланы жайда хазырлаууну баш мапанагы басына айланганды. Россейден угъай, башха къыраладан да кепле солурга Элбрусну сайлагъанларын а айтмай окуна къояйыкъ. Келигиз, биз да анга тутучулукъ этейик, аны ючюн къол кётюрейик.

Башында сапынылган саугъа туризмин айныууна, аны доражасын эмда социал мапанагын кётюрюуге артыкъда уллу къыйын салганын кёллендирер ючюн тохташдырылганды. Аны ючюн эришуле уа Спортну къыш торлюлерини, туризмин бла тири солуну халкъла аралы конгрессини чеклеринде бардырыладыла. Конкурсада битеу да алты номинация болганы билдиргенди: «Россейни бек иги тау-лыжа курорту», «Россейни бек иги тау-лыжа къонакъ юйю», «Бек иги ачыкъ каток», «Россейни бек иги буз дюреци», «Спортну къыш торлюлеринде айырмалы спортчу», «Спортну къыш торлюлерин белгили этиуде айырмалы СМИ».

Къол кётюрюп, сайлауну этерге хар адам да сутканы ичинде бир кере къол кётюрюрге боллукъду. Айырула бийыл 30 майда москва заман бла 12:00 сагъатда тохталатыдыла. Аны эсеплерни Конгресстин сайтында олсапат басмаладыла: <http://wintercongress.ru>.

Тюнене жаш адамла, марафон кѳурап, ветеранларыбызга сый бергенлерин, аланы жигитликлерин эсде тутханларын кѳргюзтюрге суйгендиле. Аланы Жамауат палатаны башчысыны орунбасары **Атталаны Жамал** алгышлаганды.

- Багъалы шухларым! 1945 жылны жаз башындан не кѳддар узак кете барганыбыз бла Улуу Хорламны магъанасын ол кѳддар терен сезебиз. Аталарыбызга, ата-бабаларыбызга бютюн бек хурмет этебиз, бизге мамыр жашауна саугалагъанлары ючюн аланы алларында баш урабыз. Ала азатлыкны жангыз бизге угъай, Европаны битеу халкларына да келтиргендиле.

Жарсыугъа, бюгюнлюкде жалган тарыхчыла аны унуттургъа, болгъанны кѳатыш этерге корушедиле. Алай ала аман муратларына жеталык тойюлдюле. Биз хар нени да билебиз, эсибизде тутабыз, бизге кюч-кѳарыу, ышаныу-

лук берген, бирикдирген Улуу Хорламыбызга сугъанаклык этерге бир инсанга да кѳварык тойюлбюз, - дегенди ол.

Жаш тѳлю советни башчысы **Оксана Чегемова** да ветеранларыбызга, чабыугъа келгенлеге да ыразылыгын билдиргенди. Жыйылгъанла урушда жоюлгъан аскерчилени бир минутну шош туруп эсгергенлеринден сора, алгъышлау сѳзюн ветеран Ахмед Долов айтханды. «Багъалы, суйген сабийлерибиз! Сизге саулуклу болуругъузну, иги окуругъузну суйгеними билдиреме», - дегенди ол.

ОВД-ны бла ВВ-ны ветеранларыны Налчик шахар округда советлерини башчысы подполковник **Эдуард Демьяненко**, кѳралыбызда, битеу аламда мамыр жашау энди жаш тѳлюню кѳолларында болгъанын эсгертип, 28 жылдан сора Улуу Хорламга 100 жыл боллугъун айтханды.

- Хорламны аллеясын орната,

Марафон

Ата-бабаларыны ѳтгюрлюклерине баш ура

биз ветеранлары туудуклагъа насийхат сѳзлери бла капсуланы асырагъанбыз. Аны уа жаланда сиз ачарыксыз. Саулуклу, насыплы, жетишимли болуугъуз, муратларыгъызга жетигиз, туугъан жеригизни суйюгюз. Аскер махтаулукну шахарында жашагъаныгъызны кѳачан да эсигизде тутугъуз, - дегенди тамата.

Ызы бла абаданла, сабийле да бирге ѳмюрлюк отха гюлле салгандыла. Андан

сора ала чабарга хазырланып тебирегендиле. Марафонну башламчысы советни спорт, туризм эм саулуклу жашау бардыруну оюмларын жайуу жаны бла комиссиясыны башчысы **Сараккуланы Магомет** билдиргенге кѳре, чабыугъа быйыл былтырдан эсе кѳп адам кѳатышканы себепли, ала уа 200-ден асламдыла, тѳрт номинация кѳуралганды, дегенди.

Алай бла марафонга республиканы министрстволарыны,

жамауат организацияларыны келечилери, вузлары бла сузланы студентлери, школчула, бу байрамны багъалагъан адамла келген эдиле. Ахырында уа сертификатла берилгендиле.

Жаш артистле уа ветеранлагъа, марафончулагъа, кѳнанаклагъа да уруш жыллагъа аталгъан жыллары жырлап, тепсел, концерт кѳргюзтгендиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Ленинградны кѳоруулагъанла

Атакагъа кѳачан да алда барганды

Ефрейтор Атабийланы Мухарбек Ленинград фронтну 23-чю Армиясыны 142-чи Къызыл Байраклы стрелковый дивизиясыны 588-чи полкуну кѳауумунда кѳралыбызны шимал жанында арасын немисли душманладан кѳоруулау сермешлеге кѳатышханды. Батырлыгы ючюн СССР-ни Баш Советини Президиумуну атындан «Ленинградны кѳоруулагъаны ючюн» майдал бла саугаланганды.

Холамы жаш, башха аскерчи негерлерича, блокаданы 872 кюнюнде ачыкыгъа, суууклагъа тѳзгенди, кѳанлы сермешледе эки кере жаралы болганды. Аны фронт жолу 1944 жылда декабрь айда бошалганды.

- Атабиз урушну юсюнден сагъынырга суймегенди, анда кѳрген кыйынлыклардан да жуук айтамыз. Жаланда аскерчиле ачдан бек кыйнала эдиле деген болмаса. Алай кѳзауатны юсюнден кино болса, кѳараймай, отуодан чыгып кетгени эсимдеди. Баям, кѳрген кыйынлыккъа эсине тюше болур эдиле, дейди Мухарбекни жашы Халим.

Атабий ул Къызыл Аскерге кѳуллук этерге 1940 жылда, кѳралыбызны башха 18-жыллык жашларыча, чакъырлыганды. Алай анга кѳуллук этип, юйюне, Холам-Бизынгу аууда туугъан элине, кѳайтырга тюшегенди. Ол кѳуллук этген 142-чи стрелковый дивизия

урушну биринчи кюнюне Ленинград областны Лахденпохья шахарыны тийресинде тюбегенди. 1941 жылны сентябрь айындан 1943 жылгъа дери Лемболов кѳлно тийресинде кѳанлы сермешле бардырганды. 1943 жылда Волхов эм Ленинград фронтла блокаданы тешгенден сора, аскер кѳауум 67-чи Армиягъа кѳошулуп, Синявинону кѳоруулау кѳзауатха да кѳатышханды.

1944 жылда 31 майда уа ол «За боевые заслуги» майдалгъа тийишли кѳриулгенди. 588-чи стрелковый полкн командованиясыны бегиминде айтылгъаныча, Мухарбек Улуу Ата журт урушну биринчи кюнлеринде окуна да кесин Ата журтубузу батыр кѳоруулаучусуна кѳргюзгенди. 1941 жылда декабрьде Невская Дубровка ючюн кѳзауатда ол биринчи кере жаралы болады. Экинчи уа - 162-чи энчи бригаданы кѳауумунда 1944 жылда Петергофну кѳоруулау сермешледе. Аны сол аягыны тобукъдан энишгесин минаны сыныгъа юзюп алганды.

«Полкда кѳуллук этген кезиуде ол кесин батыр аскерчи болгъанын ачыклаганды. Душманлары кѳырып мурат бла бир ненча кере ал сатырлагъа чыкыганды», - деп жазылады Мухарбекни саугъалау документде.

Госпитальда кесине бакъдыргъандан сора жаш, юйюрюн излей, кѳп кавказлы аскерчиле,

Къазахстанга атланады. 1957 жылда, таулу халк бла бирге туугъан журтуна кѳайтып, юйюрю бла Къара-Суу элде тохтаиды. Колхозда малчы болуп кѳп жылланы ишлегенди.

Ленинградны таулу кѳоруулаучусу Атабийланы Мухарбек 1980 жылда ауушханды, ол дуниясы жарык болсун. Алай аны аты унутлмагъанды, б сабийини, 17 туудугъуну, аладан туугъанлары эслеринде ѳмюрлеге кѳаллыкды. Ала Мухарбекни аскерчи суратын, майдалларыны заман саргъалтан документлерин юйде бек багъалы хазананыча сакълайдыла.

- Атабиз урушда болгъанына, анда санын тас этип кѳайтханына да бир заманда тарыкмагъанды. Кѳыралдан льгота, болушлук да алдырга унамаганды, ата журтун ючюн тѳкгенме кѳанымды деп. Аны документлери, майдаллары бизге барыбызга да ол тѳлюню жигитлигини, кишилгини, тѳзюмлюлюгюню юлгосюдюле, дейди Халим.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Ачыкылау

Ачыгъаны селеймеген жара

Гиляхланы Илияс кесин таныгъанлы бери да атасындан аны кѳарындашы Азаматны юсюнден эшитгенлей келеди. Ёсюму бийик, саны уллу болгъаны ючюн ол кесини тенглеринден абадан кѳрунгенди. Аны себепли жууаплы, ауур ишле да хар заманда анга жетгендиле.

Улуу Ата журт уруш башланганлай, Азамат туугъан эли Холамыны башха жашлары бла бирге фронтха кетгенди. Ол заманда эл жюзге жууук уланын ашырганды, кѳайтхан а аладан бек азы этгенди. Азаматны фронтну Волхов жанындан келген письмосуну юсюнден да айтычу эди Илиясха атасы. Ол мараучу болгъанын, уллу сермешге хазырлана тургъанын, уруш жоллада бир эллилери Чыгырланы Ибрагимге бла Гиляхланы Мустафагъа тюбеп кѳалгъаныны юсюнден да жаза эди.

Арта уа Илияс кеси да, Волхов фронтну аскер башчысы маршал К.А. Мерещковну эсгерулерин окуп, кѳп зат билгенди. Кѳалын агъачлы, жипили жерледе таулу жашла аз кыйналмагъандыла, деп сагъыш да этгенди. Бу фронт бла байламлы битеу шартланы, суу, жер атланы да билдире корушгенди. Аны бла бирге уа атасыны белгисиз тас болгъанга саналгъан

кѳарындашы Гиляхланы Махтини жашы Азаматны да излегенди.

«Жди меня» деген беруиге, «Къызыл Жоргъа», Подольскну кѳоруулау архивине да жазганды. Тамата жашына да аны атын жууаплы, ауур ишле да хар заманда анга жетгендиле. Улуу Ата журт уруш башланганлай, Азамат туугъан эли Холамыны башха жашлары бла бирге фронтха кетгенди. Ол заманда эл жюзге жууук уланын ашырганды, кѳайтхан а аладан бек азы этгенди. Азаматны фронтну Волхов жанындан келген письмосуну юсюнден да айтычу эди Илиясха атасы. Ол мараучу болгъанын, уллу сермешге хазырлана тургъанын, уруш жоллада бир эллилери Чыгырланы Ибрагимге бла Гиляхланы Мустафагъа тюбеп кѳалгъаныны юсюнден да жаза эди.

Немислиле толтурган документде аны муслиманлы, таулу, Огъары Холамдан болгъаны, ёсюму, Германияны жеринде асыралгъаны, кѳабырыны номери да жазылды. Лагерни азатлагъан орус офицерни жазуулары да бардыла. Илияс Польшагъа, ол концлагерге, аны атасыны кѳарындашы ахыр солуун алган жерге, барырга бек сюеди.

Унутлмагъан адам - сауду, деп халкда бошдан айтылмады. Гиляхланы Азамат жашлай кѳалганды аны жууукларыны бла ахуларыны эслеринде. Ала аны дайым да сакълагъандыла, эсде тутхандыла, энта да унутмайдыла.

МАХИЙЛАНЫ Азиза.

ТАЛПЫНЫУЛУКЪ

Тепсерге да уста эди, алай кёк эди аны бек уллу сөймеклиги

Тауланы киши бузмагъан сейирлик шолукъ бийлеп тура эди. Тёгерекни кёзю кьаматхан кьарлы сыртла къуршалап эдиле. Кёкню бийликгинде уа къуш төгерек айланып учады. Бирде энишгерек тюшеди, бир кесекден а дагыда кёкге кётюрюледи. Энишгеде уа чирик кёлле жайылгъан терен тарда хычыуун желчик сууну ары бла бери къуады.

Андан узакъ бармай а тау этекледе Кьоспарты элни кьой сюрюулери отлайдыла. Аланы кютген онжыллык Исмайыл, сыбызгы сокъгъанын да кьюоп, кёкде къушну учханын кёзон алмай кьарайды. Кьанатларын да къакмайды, сора энише тюшмей кьалат турады? Не зат тута болур аны кёкде? Ма ол соруларына ол жууап табалмай эди.

Кьабарты-Малкъар Республикада социалист къурулушу бардыругъа кьыйын салгъанлагъа партияны бек сыйлы саугъасы – Ленинни ордени - берилгин къайда да билгендиле. Ол кюнне Темукаланы Якуб да хазырланганды. Кьоспартыда ол биринчи болуп киргенди колхозгъа. Аны юй бийчеси Жюзек чепкенин, бёркюн да сыйпап-сылап хазырлаганды, кьамасын да жымжым жылтыратханды, жангы чабырла да тикгенди.

Арда уа къарт Якуб, Исмайыл да биргесине, шахаргъа барлыгъын айтды. Ёмюрде бу тарладан бир жары чыкъмагъан, кёлледен, агъачдан, къошдан баша зат кёрмеген жаш атасын ол оноунуа къууанганды. Шахар – ол неди? Анда адамла таш юйледе жашагъанлары, терезелеринден кече да жарык ургъанын, кенг орамлада уа машинала ёкюрюп ётгенлерин ол эшиткенди.

Ма кетер кюн да жетди. Жюзек, къартын бла Исмайылны ашыра, кез жашлары тыялмай, жилий эди. Къара муну, адамла къууанча барадыла, а нам а жилигъан этеде деп сейрге къала эди жашчык. Экинчи кюн а ол атасы бла бирге ёгюз арбада республиканы ара шахарына жетди. Мында аны хар зат да тамашагъа къалдыра эди. Жаланда анасына бла туугъан элине тансык болгъаны мудахландыра эди аны.

Аллай инсанла бардыла - кеслерини аз санлы халкъларыны атларын битеу дунягъа айтдырган, огурулу ишлери бла тукумларыны сыйларын кётюрген. Темукалары алай уллу тукум тюрюкюле, болсада Малкъарда Исмайылны (Якубну жашы) юсюнден эшитмеген адам болмаз. Ол кеси ыразылыгы бла Сталинградда лётчиклени аскер школуна киреди. Жашлай фронтка кетеди, жигитлиги ючюн Къызыл Жулдузну ордени (1944 жылда), «За боевые заслуги» (1943 жылда), «Москваны къоруулауагъа кьатышканы ючюн», «Улуу Ата журт урушда Германияны хорлауагъа кьыйын салгъаны ючюн» майдалла бла саугъалананды. Исмайыл уруш этген авиалыкда уа аны аскер шүёлари ага ёмюрден ахыргъа кертичили кьалгъандыла. Аны сабий эмда жаш заманыны юсюнден а «Социалистическая Кабардино-Балкария» газет 76 жыл мындан алгъа, 1941 жылда 24 майда жазгъанды. Бюгюн аны кётюрюп бериню тийишли кёреби.

Байрамгъа эки кюн кьалгъанды. Къарт Якуб, жашына бир зат да айтмай, аны жыр-тепсеу ансамбльге элтеди. Тепсеп кёрчю, дедила Исмайылгъа. О, агъынгы аламан бюгесе! Да хау, элде ол жаны бла анга жетген жокъ эди. Ансамбльны башчылары аны жаратдыла да, артистлени санына къошадыла. Анда уа дагыда аныча эки жашчык бар эди – Улбашлары Мутай бла Аталиков Махамехан.

Алай шахарда жашауну Исмайыл кётюралмады. Анасы кьонакъгъа келип кетгенден сора уа, ол бютюн да мудах болду. Элине, жерине, нёгерлерине

термигенлей турду. Бир жол эрттенликде уа, кишиге сёз да айтмай, жаяулай Кьоспартыгъа кетди. Алгыннгы кьой къошуна кече жетген эди, танг аласына уа элине да тюрюду. Анасы, жашын кёргенлей, къууанч тыпырлы болду, къарт Якуб а - ачууланды:

-Билип тура эдим чыдаямлазыгынгы, алай шахаргъа кьайтыргъа тюршер. Тенге, иги юйрен... Арда аны ючюн манга сау бол дерсе...

Сора ёгюз арбагъа олтуртуп, Исмайылны шахаргъа элтди. Арда сюрючю жашчык ёмюрден ахыргъа

эсинден кетмезлик кезиулеге да тюрбеди. Ансамбль СССР-ни шахарларына гастрольлагъа тебиреди. Исмайыл Украинаны голлеге батылгъан ара шахары Киевни да кёрдю, Акъ тенгизни боюнунда орналгъан Мурманскда да болду, «Марат» деген линкорну темир палубасында, Москвада Уллу академиялы театры сахнасында, Кронштадтны тенгизчилерини клубларында, Петрозаводскну агъач кесючюлерини алларында да тепседи. Кьабарты-Малкъардан келечиле бла бирге Максим Горькийде кьонакъда да болду, закий орус жазуучуну бу сёзлерин да эшитди: «Кёп окъургъа керекди! Кёп ишлерге керекди!»

Ала аны кёлуне жетдиле. Ол окъургъа тартылды. Кёп да бармай а юч тепсеучю жашчык да Пионерлени республикалы юйюнде музыкалы школгъа журюп башладыла. Аланы шахарда битеулю билим берген мектепге да алдыла.

Исмайыл кьыз къобузну согъаргъа юйретген бёлюмде окъугъанды. Аны сүйгенди. Юйренген да терк этгенди. Аз заманчыкны ичинде классикалы музыканы сокъгъанды. Аны радио бла да эшитирген эдиле. Тёрт жылны ичинде ол кёп затны билгенди, бек алгъа уа китапла окъургъа сүйгенди.

Биринчи болуп окъугъан китабы уа айтхылык лётчик Валерий Чкаловну юсюнден болгъанды. Ол кёкню жырлып учхан жигитлеге ушаргъа сүйгенди. Ма ол мурат журегине тюршенди да, тынчайтмайды. Эсине уа дайым да кёкде учхан къуш келгенлей тургъанды. Алай энди ол биле эди аны кёкде не зат тутханын.

Исмайыл аэрлоклуба барады. Бир кесекден а самолётну кёкге кеси аллына кётюредди. Энди ол булулта ичинде ол къушдан аман учмайды. Анга уа жалаанда 18 жыл толгъанды. Ол бийикден энишгеде къалгъан Кавказгъа ёхтем кьарайды, акрылы да, кючю да машина бла кёкню ары бла бери жырды...

МАХИЙЛАНЫ Азиза хазырлагъанды.

СУРАТДА: таянып тургъан жашчыкыла - Улбашлары Мутай бла Темукаланы Исмайыл.

ВЕТЕРАНЛА

Фронтчу нёгерлерин хурмат бла сагъынады

Улуу Ата Журт уруш кёп адамны жойгъанды, сабийлени ёксюз, тишируулары башсыз кьойгъанды...Ол къазауатха мени жерлешим Мокьаланы Муталиф да тири кьатышханды.

Огъары Малкъарны адамлары фронтха къолларындан келгенлерича болуша эдиле - ашазык, жылы быстырла ашыра эдиле. Сабийле аталарыны, уллу къарындашларыны орунларына колхозда ишлеп башлагъан эдиле. Улайгъанла, къызыла, жашла жауну танкларын тыяргъа деп къазылгъан, 4 метр теренлиги, 7 метр кенлиги болгъан траншеяла къазаргъа юлюшлерин къоша эдиле. Прохладный шахарны тийресинде. Муталиф да анда 1941 жылны октябрь айында 1942 жылны март айына дери ишлегенди.

Андан сора ол, кеси заявление жазып, фронтха кетеди. Биринчи сермешге Украинаны Донецк шахарында киргенди. 1943 жылны июль айында уа 14-но гвардиялы стрелковий дивизия къуралады. Анда Муталиф урушу ахыр кюнине дери къуллукъ этгенди. Ол дивизияны башчысы генерал Павел Иванович Батовну, полкну командирни Георгий Лаптевини атларын уллу ёхтемлик бла айтады.

74-но дивизия 1943 жылны июль айында Изюм-Барвенков-

ская, Барвенково-Лозовская, Донбасс операцияланы жетишми бардыргъанды. Днепр суудан ётюп, Днепрпетровск шахарда къызыу сермеш этеде эм Никольско-Криворожск, Одесса операциялагъа кьатышады. 1945 жылны апрелинде Зеллов дуппулагъа - жау аскерлени къоруулангъан жерине кирип, Берлин стратегиялы магъанасы болгъан операцияда сермешеди. Алай бла таулу жаш Эльбагъа тамата сержант болуп жетеди. Хорлан кюнне Бреслау шахарда тюрбейди. Ол аны уллу къууанч бла эсгереди.

Уруш бошалгъандан сора ол аскерчи тенгери бла бирге Белоруссияны чеклерине дери пленнге тюршенлени келтирип тургъанды. Кесини нёгерлерин - ёлгенлерин, сау къалгъанларын да - уллу хурмет бла санаиды:

Крылов Дмитрий, Байлов Владимир... Къызыу сермешледе ким къайда жоулгъанын айтады.

Мокъа улу 1943 жылда юйюген самолётдан тюршен осколпадан жаралы болгъанды. Контузиясы да бар эди. 17 кюн госпитальда багъылгъанды. Врачла аны кётюрелме бюрек заман тутаргъа соре эдиле, алай ол кесини полкна, дивизиясына, ашыкыгъанды. Урушну чексиз кьыйын жылларында ол къаллай зарауатлыкъланы кёрмегенди, ненча торлю миллетле-

ни адамлары бла уруш этмегенди – бирин да унутмагъанды.

Къазауат бошалгъандан сора юйге, ахлуларына келип да къаламгъанды: бир жыл бла жарым Чехияда къуллукъ этгенди. Аны аскер жоллары 1947 жылда бошалдыла. Улуу Хорлам ючюн жанын-къанын аймагъан ёхтем малкъарлы жаш юйюрюн Целиноград областыны Калинин районуну Колуптон станциясында табды. Мында, кёп да турмай, Заготзернода Пархоменко атлы заводха ишге киреди. Урушда да, бу ишде айырмалы эди Муталиф.

1947 жылда ол Бёзюланы Фати-

мат бла бир юйор къурайды. Юч сабийлери болады жаш юйюрюна: Хаджимурат, Хызыр, Назифа.

1956 жылда малкъар халкъгъа, башха кётюнчюлюк сынагъан миллетлегеча, Ата журтларына кьайтыргъа ону элтеди. Урушда кьатышханла биринчи кьайтырык эдиле. Муталиф да ол санда туугъан тауларына, элине келеди. Жангы къуралгъан колхозда хар торлю жумушну да, хар замандача, тынгылы толтура, къартлыкъ анга кесин таньтыхынчы урунду.

Мокъа улугъа урушда алгъан саугъаларыны юсюнден сорсанг, былай айтады: «Мен, ахлуларым бла тюрбеширге хазырланым, поездде келе эдим. Алай вагонда жолоучу чемоданым тас болду. Анда уа Къызыл Жулдузну ордени, «Кишилик ючюн», «Аскер жетишмелери ючюн», «Германияны хорлагъаны ючюн» деген майдалларым бар эдиле.

Урушдан сора уа – Жукювну, Ата журт урушну экинчи даражалы орденлери, Хорламны юбилей майдаллары берилгендиле». Ала аны юйюнде бек сыйлы саугъалача сакъландыла.

Жыл сайын, Хорламны Кюнунде, бизни школубузну сабийлери, устазлары ветеранны жокълайдыла, саулугъундан хапарлары болгъанлай турады.

Муталиф кьызы Назифа, аны юч сабийи бла бирге турады. Аппапары ючюн жанларын берирге хазыр болгъан Хасан, Лейля, Аминат аналары бла тенг аны кесин жангыз бир заманда да кьоймайдыла, не жумушун да мычымай тындырадыла.

Ахыр жыллагъа дери элни арасында уруш къазауатында жан берген бир эллилерине орнатылгъан мемориалгъа келип, дууа тута эди, жилимукъларын тыялмай, соеле эди. Хар бирини тукумун, атын окъуй, уллу хурмет бла хапарларын айта эди. Къадар къалай сынаса да, не кьыйынлыклагъа тюрбесе да, төгерекинде къарысузлагъа болушургъа сүйгенди, жашындан бла къызындан туугъан ёксюз сабийлерине къолундан келгенча болушханды, кьайтыргъанды.

Улуу Хорламны аллында Мокьаланы Муталифге саулуукъ, кючкъаруу, жюрек тынлыкъ тилейме. Элинги ийнагы болгъанлай, кёп жылланы жаша! Огъары Малкъар элни «Урушну жангыз аскерчиси» деген атынг юсюнде кёп заманы кетмесин! Улуу, гитче да сейирсинген ёзде адетинг узакъ ёмюрлеге, бюгюнча, къалгъан төлөлуге юлгю болгъанлай къалсын!

КЪАРЧАЛАНЫ Халимат.
Огъары Малкъар.

ТЮБЕШИУ

Тынзылы, ийнаныулу, жүреклезге синзү

Бу кюнде КМКБУ-ну медицина факультетини студентлери Уллу Хорламны кюнүне атап байрам кырагандыла. Алгдан окуна чертсек, программалары бла ала кыйры барсала да неда аны кыйсы кынакыга кёрютселе да, уялырга тошерик тийюлдү, алай тынзылы, хар затны да эге алып хазырлагандыла. Ингирге чакырылгандылары санында ветеранланы Нальчик шахар советини председатели Абдулаланы Мустафа, философия илмуланы доктору профессор Эфендиланы Салих, филология илмуланы доктору профессор Эфендиланы Тамара, химия илмуланы доктору профессор Юрий Мусаев, тылны ветеранлары эм кеп башхала да болгандыла.

Адабият-музыка композиция эм алгга Юрий Исрафилевични «Урушну сабийлери» деген видеоролиги бла башланганды. Аны баш иеси кызауатдан кыйтай, юч сабийни кесинле ёдюрген анасын жоралап, бизни барыбызны да кыйынлы жылланы, жигитлик этгенлени, бютюнда юйлери келалмай кыалгандылары, буреюно кёзүне кырап, термилгенлерин, инжилгенлерин буктура ёсгенчилкени унутмазга чакырады.

Аны ызындан а дагыда Юрий Мусаевни «Память» деген жырын эшитирге туюду. Бу чыгарма аны атасына аталган эсе да, анга тынзылаганла уруш келтирген палахха тёзюп болмазлыгынын толусунлай анылайды. Аны себепли залдагыла, ёрге туруп, кызауатта жоюлганланы эсгерге, аланы хурметлей, бир минутну шумсуз сөөлгенде.

Ингирге жашлык адамны эм заууклу заманы болганы, ол кезиуде ким да жарык умутларына ийнанганы бла бирге аны ол муратларын уруш кылай ачы юзгени да суратланганды. Барыбыз да билебиз кепле шолну таусуур-таусуузмаз выпускной балларындан кетгенлерин кызауатка. Бу чакыны валсы бла, Юрий Левитанны ауазын да эшитдирип, студентле болмаганды тынзылы ачыкылаагандыла.

Ала Жигит шахарланы юслеринден этген билдирилени уа илму тинтиулуге окуна сарнарга боллуккыду. Хар бирини

сабийлерини арасында?! Аны акыйлынга окуна келтирлалмайса. Фашист солдат а жарлы тиширйуну аллай сакланмаганды инжилууге тошореди.

Белгилисича, 2015 жылда «Ёлюсюз полк» деген акция башлангы, миллионла бла саналганды адамланы бирге жыйганды. Жашла бла кызыла да аллай жумушну факультеттерини чеклеринде кырап, урушка Кыбарты-Малкырдан кыатышанланы суратларын кёрюткендиле.

юсюнден слайдла да кёрютте, кыжур шартланы билдиргендиле. Сёз ючюн, Мурманскга юч жылны ичинде 185 минг бомба кыююлганды, Новороссийск ючюн кызыу сермешле 225 кюнню ичинде бардырылгандыла, Ленинград а совет адамланы кишиликлерини белгиси болганлай кыалганды.

Тюбешию медицина факультетини студентлери кыраганды себепли ала урушда врачланы, орта, гитче медицина персоналланы кыйынлылары, аланы жигитликлерин да белгилегендиле. Жаралылага операция этген хирургланы, алага болушхан медсестраланы юслеринден айта, кеплени жиятхандыла.

Татарлы поэт Муса Джалильни «Варварство» деген чыгармасын эшиткен да кыйын эди. Кыайсы ана эталлыккы сайлау

МОКЪАЛАНЫ Зукура.

Жетишим

«Уллу Хорламны жигитлери-2016» деген экинчи Битеуроссей конкурсу эсеплери чыгарылгандыла. Бизни жерлешибиз, Урушну, урунуу, Сауутланган кючлени эмда право нызамны саклауучу органланы ветеранларын (пенсиячыларын) Кыбарты-Малкырдан советини бюросуна бла президиумна кирген, РФ-ни Журналисттерини союзуна да члени Пшибиев Султан Хангериевич-Юйге кыйтыу» деген хапары ючюн аны дипломуна бла эсгеруу майдалына тийишли болганды.

Жерлешибизге - Битеуроссей конкурсу диплому бла майдалы

Уллу Ата журт урушну кезиуде ол акыйбаллык болмаганды жаш эди, алай ол кюйсюз жылна аны эсинде кыалгандыла. Жашчык Нальчикни бомбала кылай чачанларын кёргенди, индекле ичинде кеп кечелени кыалганды, ачылык, жалангачлык да сынаганды. Кыбарты-Малкырдан фашист ууучулачуладан азатлангандан сора онбиржыллык Султан тамата кыарындашы Инал бла колхозда абаданла бла тенг ишлегенди. Жаланда кызауат бошалгандан сора кыйталгандыла ала шолгыя.

– Не айтдыраса, бек кыйын эди, алай биз чыдаганды, хорлам келмей кыалмазлыгына ийнангандыбыз бергенди бизге коч-кыару да. Арта уа билим да алганбыз. Тамата кыарындашым профессор болганды, мен а, Москвада сатыу-алуу институту бошап, кеп жылланы общепитте ишлегенме, – деп эсгереди аксыаккал.

Султан Хангериевич-Юйге жигер ишлегени ючюн юч майдал бла сагуаланганды. Кыбарты-Малкырдан Республиканы, КМР-ни Правительствосуна да сыйлы грамоталарына тийишли болганды. Ёсөп келген тёлую адеп-кылыкка, патриот ниетде юйретуу жыны бла бир нечча китапны авторуду.

Жазуу иш бла ол эрттеден кюешеди. Школда окуганында окуна окуучулары спортта, жырда, тенсеуде жетишимлерини юслеринден хапарлап турганды. Аскерге чакырылганда уа, Белорус-

сияда «Во славу Родины» газетини военкор болганды. Кыайтхандан сора уа, заволда ишлеп турганлай, ингирги шолну бошаганды, жер-жерли газетлеге жазып башлаганды. Аны «Кабардино-Балкарская правда», «Заман», «Адыгэ псалъ», «Советская молодежь» газетледе 500-ден артык статьясы, очерки эмда хапары чыкыгандыла.

Конкурсу юсюнден бир нечча сёз. Аны РФ-ни кыоруула, билим беруу эмда культура министрстволары, Россейни аскер-тарых биригиюу, Россейни кырал библиотекасы бла «Не секретно» басма юй Уллу Ата журт урушда кырал аны азатылгы ючюн жанларын аямаганды жигитлени, тууган жерни чеклерин кыоруулаган, торлюторлю кыаугалада батырлык этген россиялы аскерчилени атлары унутулмазча, ёсөп келген тёлую ала бла ёхтемленирча, Россейни аскер-тарых хазнасы сакталында этер муратда кырагандыла.

Ол 2015 жылдан бери бардырлады. Аны бир нечча номинациясы барды: тарых эмда аскер-патриот магананы тутхан бек иги хапар, очерк, назму эмда жыр. Бу жол анга 5 минген артык жазуу иш жибериленди. Ала Россейни торлюторлю субъекттериндендиле. Быйыл 10 майда конкурсу биринчи кесегини эсеплери чыгарылгандыла. Хорлаганланы атлары уа 1 сентябрьде туура этиликдиле.

Бизни корр.

ЖАРСЫУЛУ КЪАДАР

Аскер дефтеринде табылган назму

Огъары басханчы Журтубайланы Жюносу дуниясын жашлай алышханды. Аны эки сабийи болганды: кызы Зулейха бла жашы Хажы-Мурат. Аналары Будаиланы Гоша озган ёмюрюно 30-чу кыйын жылларында алага аталык-аналык да этерге кюешгенди. Аны кыйыны зыраф кетмегенди. Зулейха 1936 жылда Минги тауга чыкыган комсомолду кызуумда болганды. Ол аягынын ары басдырган биринчи тауу тиширйуду.

Кеси да, устаз окууну бошап, кенделени Боташланы Ибрагим (белгилы жазуучу Боташланы Исаны кыарындашы) бла бир юйюрлю болуп, аriu сабийле ёдюргенди. Жарсыуга, аны баш иеси дуниясын жашлай алышханды. Алай аны жашлары Хусей, Хаким, Идрис, Хасан, Азнаур, кызылары Люба бла Фердау – бары да билимми, миллетибизге караган адамла болуп ёсгендиле.

Хажы-Муратны уа кыадагы жазыуу болганды. Ажымлы окуна. Ол жетижыллык школдан сора Ленинчи окуу городокда курсланы таусуп, урунуу жолун тууган элинде устаз болуп башлаганды. Ызы бла аны (оналтыжыллык жашны) директорну кылуугуна салгандыла. Аны юсюне Журтубай улу назмуу да болганды. Аны аскерге кетгинчи «Кишучук» деген аты бла сабийлеге аталган китапчыгы да чыкыган эди.

1939 жылда уа Хажы-Муратны аскерге чакырадыла. Уллу Ата журт урушха да ол анда тюбегенди. Аны олсагат уруш аулагына болшп кыймай, Горький шахарда командирлени шолуна ийген эдиле. Фронтха, танк аскерни оюуна, тауу жаш ол окууну бошагандан сора кетгенди. Кызауат жолла бла ол уруш бошалгыныч барганды. Тамам аны ахыр кюнлеринде, Венгрияны ара

АХЫР КЪАГЪЫТ

Кызыл аскерле байрак чанчдыла Будапешт деген городда. Уруш бошалды, жорек кыуанды, Мен – сизни кёрюр муратда.

Уруш ючюн а адам ёлмейди, Ажал келир деп айтталла. Совет чегине кыйтаралмадым Кесим жюрюучо танкамы.

Топ окла тийип жени танкама, Ажалдан квалдым кеп кере, Тёрт жыл урушдан чыкмай айландым, Жаралы болдум бир кере.

Ой, тюбюмдеги темир ундурук – Ол темир тийюл, кылайды. Кыайда туусанг да – анда ёлмезсе, Аскерлик иши алайды.

Ой, тереземден кырап турганлай, Ай кыя артына ташайды.

шахари Будапештни немисли ууучулачуладан тазалай туруп, жаралы болуп, госпитальга туюгенди.

Анда юч-тёрт айны ичинде бакыганларын да болушалмагандыла докторла батыр танкчыга. Уллу Ата журт урушну жигити, кадр офицер, тамата лейтенант Журтубайланы Хажы-Мурат 1945 жылны 25 сентябринде Мишкольц шахарны госпиталында дуниясын алышханды. Анда

Орус да болмай, таулу да болмай – Мында венгерли жашайды.

Кёкде барган а кёк кёрючюнчюк Терезе аллына кюнганды. Бюгюн жанымдан бир бек тюнголдум – Кёзюмю нюрю онгнанды.

Бу аскер дохтур дарман тапмайды, Кыадалып кыймайд жарам а, Бу жолдан сора, кыагыт да жазмам, Келлики деп да кырама.

Кече жулкасам – тюшюме болуп Аскерде уруш керекле... Жаныма дарман боллук сунама Басханда нарат керекле.

Мени юсюмдеги – командир шинель, Ол кирленмейин кыалганды. Стол юсюнде аскер сумкамы Оруслу кызычык алганды.

Кече тюшюмде терк-терк кёреме Бир терен уру кызылып.

аны эсгертмеси барды.

Эгечи Зулейха кеп жылланы ичинде кыарындашы аскер дефтерлерин, урушдан жазган кыагытларын да саклап турганды. Алада жазган назмулары Хажы-Мурат керти да билимми, фахмулу адам болганды билдирип турадыла. Бюгюн, аны эсгерге, газет окуучулагы аны ауазын эшитдире, ахыр кыагытын беребиз.

Сатыла барса, алырса, Зоя, Сумкамда атым жазылып.

Жууккыла да жокь, тенгле да жокьду Мени кыабырымы кыазарга. Оруслу кызычыкыга сагытмы бергенме,

Ёлсем, хапарымы жазарга. Жашаууму да ахыр кюнүнде Кёрюрге бир бек излейме. Окуучу тенгим, устаз нёгерим, Унутуп кюйма, тийлейме.

Ёлгеними сен сурамай кыйма, Эки кюлунгу бир кыйна. Элибизге ёлмей кыйталсанг, Зоя, Атымы айтып, бир жияла!

Кыагытларымы атып кыйганма Хужу госпиталыны полуна. Сиз сау кыалгыыз, кетип барам Башха дунияны жолуна.

Венгрия, 1945 ж., сентябрь.

Эски сурат

Кимле болурла бу жашла?

Суратдагы жашла барысы да Огъары Малкъардандыла. Ата журтжа жау чапханда, къолларына сауут алып, къалкъан болуп сюелгендиле душманны аллында. Кёбюсю уруш аулакълада къалгъандыла.

Быланы юслеринден айтханда, араларында Улбашладан, Гадийладан да бардыла. Къайсылары болгъанларын билалмагъанбыз. Экинчи тизгинде ортадагы жаш Жангоразланы Юсюню уланы Махтиди. Ол Зылгъанды. Урушну аллында жыллада элде тюкени эди, комсомолну секретары болуп да тургъанды. Юйдегиси Улбашланы Зарият эди.

Уруш башланган жыл Махти эллилери бла бирге фронтжа кетеди. Белоруссияны, Польшаны жерлеринде сермешгенди. Аскер саугъалагъа тийишли болуп къайтханды.

Сюрюню заманында Къазахстанда Целиноград областыда Вишнёвый зерносовхозда жашагъанды. Анда завферма эди. Эркинлик берилгенден сора уа туугъан эли Зылгъа къайтады. Арта андагы адамланы Четтеге кёчюредиле. Анда да тюкени ишленгенди. Кеси уа 1981 жылда ауушханды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

ЫСПАС

Къыйынына кёре - сый-намыс да

Жылкъыйбаланы Расулну жашы Ахматны Махачкъалада эл мюлк институтда окъуй тургъанлай чакъыргъандыла аскерге. Ол бусагъатда Екатеринбург шахарда связь жаны бла айырмалы бёлюмде къуллукъ этеди.

къайтхандан сора 45 жылны ичинде алгъа Асанов атлы, арта уа «Совет Малкъар» колхозда механизатор болуп ишленгенди. «Урунуу ветераны» деген майдалгъа да тийишли кёрюлгенди. Аппасы, ыннасы Болатланы Халимат да Огъары Малкъарны сыйлы адамларыдыла.

Бу кюнледе, Уллу Хорламны байрамыны аллында, Расулгъа бла аны юй бийчеси Эфендиланы Зухурагъа тамата жашлары Ахмат къуллукъ этген аскер бёлюмю таматасы, связь бла кюрешген бригаданы командир полковник Евгений Леонидович Волков къол салып, махтау къагъыт келгенди. Анда ол быллай адепли, ариу къылыкълы улан ёсдюргенлери ючюн ата-анагъа ыразылыгъын билдиреди, алагъа саулукъ, насып, тынчылык да тежейди.

Сёзсюз, къайда да атын иги бла айтдыргъан сабийде аппаланы, ынналары да къыйындары уллуду. Ма аны ючюн кимден да бек къууангандыла ала махтау къагъытжа, элинден узакъда аллай бир ыспас сёзлеге тийишли болгъан туудукъларына да. Да хау, туугъан жеринде хурмет санга тукъумну, ата-ананы, жуукъ-ахлуну юслери бла да къошула бара эсе, анда, узакъда уа, ол даражагъа жаланда кесинг жетерге керексе, эринмей, талмай кюрешип.

Къабарты-Малкъар къырал университетни медицина факультетини 4-чю курсуну студенти Алима бла Заречныйде 3-чю классда окъуй тургъан Арсен да тамата къарындашлары бла ётемленирге, андан юлюг алыргъа да боллукъдула.

Ахматны умутлары бийкидиле. Ол бек алгъа окъуун бошаргъа сюеди. Арта уа... аскерге къайтырыкъды. Алай эсе уа, бюгюн ала тургъан кишилик дерслери аны жашауунда эсгерюуге кетерик туююлдуле. Таматаларын былай жууандыргъан жашны кюню, жолу да жарыкъ болсунла!

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Сабийлиги Огъары Малкъарда ётген, Прохладна районну Заречный элинде ёсген улан, кесин не жаны бла да ариу кёргозтуп, таматаланы алларында, нёгерлерини араларында да энчи сый-намыс алады.

Алай болмай да амалы жокъ эди. Жашны атасы да кеси заманында аскер къуллукъну Челябинск шахарда ётгенди, ол хар бёрк кийгенге борч болгъанын да уста биледи. Бусагъатда ол мал бла кюрешеди. Жашны аппасы Жылкъыйбаланы Мустафа да сюрюнден

Слёт

Бизни кадетле - башхаладан кючлюле

Хорламны Кюнюне аталып, Каспийск шахарда Совет Союзну Жигити М.Гаджиев атлы энчи тенгиз школ-интернаты мурдорунда СКФО-ну кадетлерини халкъла аралы аскерпатриот слётлары бардырылгъанды. Анга Ингушетиядан, Къабарты-Малкъардан, Калмыкиядан, Дагъыстандан да делегацияла къатышхандыла. Ол РФ-ни субъектлерини кадет учреждениялары арасында шухълукъну кючлеу, жаш телюню аскерпатриот ниетде юйретю, аланы араларында Россей Федерацияны Сауутлангъан кючлеринде аскер къуллукъла бла шагъырейлендириу мурат бла кюралгъанды.

Фестивальны программасы толун эди сейир эди. Слётну къонакълары, аскер-прикладной искусствода кеслерини хунерлерин кёргозтгенлеринден сора да, Дагъыстанны ариу, тамашалыкъ жерлеринде, ол санда «Москва» деген культуру-слору арада да болгъандыла. «Нарын-Къалагъа», Махачкъаланы аскер портуна, Дербентге экскурсияла уа бютюн сейир болуп, аланы эслеринде кёпге дери къаллыкъдыла.

Тюбешиуну чеклеринде «Кадет къарындашлыкъ» деген ат бла аскер-спорт оюнну да бардыргъандыла. Ол а эки

кезиуден кюралгъанды. Биринчи кюн жашла аскер хазырлыкъдан, пневматикалы винтовкадан атдырыудан эришгендиле, кюч-къарыуларын да сынагъандыла. Экинчисинде уа - бирге чапхандыла эм жип тартхандыла. Ючюнчю кюн а генерал-полковник Г.Трошев атлы 1-чи Дагъыстан кадет корпусда болгъандыла.

Къабарты-Малкъардан жыйылыгъа Бабугент элни экинчи номерли кадет школундан - интернатындан келечиле баргъандыла. Командагъа сагъынылгъан учрежденияны директору полковник Эристаулары Абдурахман башчылыкъ этгенди. Аны биргесине ОБЖ-дан устаз Суфиян Гоплачев эм 11-чи взводну юйретючюсю Гузилааны Алий, кадетле Гергюкъланы Алан бла Далхат, Алботланы Ибрагим, Гадийланы Инал, Ислам Апшацев, Баттуулары Мухаммат, Азамат Теуважуков да баргъандыла.

Сагъынылгъан эришиулени бир неччасында жашла кеслерини тенглеринден кючлюрек окъуна болгъанларын ачыкълагъандыла. Аскер компонентде Алан бла Ибрагим экинчи жерни юлешгендиле. Саулай команда бла сынаулада уа жипни тартып - биринчиле, аскер хазырлыкъда - ючюнчюле,

жыйымдыкъ эстафетада уа экинчиле болгъандыла.

Эселлеге кёре, хорлагъанлагъа Каспийскни Тенгиз кадет школ-интернатыны келечилери саналгъандыла. Дербентни кадет корпусундан баргъанла экинчиледиле. Ючюнчю жерни уа бизни жашла алгъандыла. Ачылагъа бла призёрлагъа кубокла, дипломла, эсде къаллыкъ саугъала берилгендиле.

Абдурахман Мухадинович быллай жыйылыу бюгюннюг жаш телюню юйретюуге, бирикдириуде да уллу магъананы тутханын чертгенди. Быйыл командаланы санына гитче кадетлени къошханларын да билдирип, аллай сынауланы кёторалмазла деп сунганлыкъгъа, ала бирсиледен эсе гиртчиле болгъанларын кёргозгенлерине къууанганын айтханды. Бу жол Бабугенте юйренгенле Битеуроссей эришиулеге тёртючю кере къатышханларын сагъына, хазырлыкъны бийик даражасы педагоглары къыйындары бла бирге кадетлени кеслерини талпынууларыды, деп белгиленгенди. Ызы бла слётну къурагъанлагъа ыразылыгъын билдиргенди.

МОКЪАЛАНЫ Зукура.

Көрмөч

Күрөшкө кыбаргъан эмда умутландыргъан плакатла

Нальчикде Миллет музей былтыр Улуу Хорламны кюнөне атап, республиканы жамаатын эм кыонакъланы фронтчула жазгъан кыагытла бла шагъ-ырейлендиргени кеплени эслеринде кыалганды. Быыл да аны коллективи сагъынылгъан байрамгъа жоралап, кеслерини фондларындан уруш жыллада бизде басмаланган, энди бир

жерде да болмагъан плакатладан көрмөч кыураганды.

Анга кыараргъа СКГИИ-ни музыка-кадет корпусундан, шахарны, районланы мектеплеринден сабийле аслам келгендиле. Хурметли кыонакъланы санында уа Ростов областны Культура управлениасыны келечилери, МВД-ны Шимал Кавказ институтуну директоруну

бошлукъусу Евгений Гусьмин, ветеранланы шахар советини председатели Абдулаланы Мусатафа да болгандыла.

Жыйылгъанланы алларында сөлеше, культура министр Мухадин Кумахов жылла угъай, ёмюрле окъуна оза барсала да, бу байрамны кыйыматы, магъанасы бютюн кючленгенлей турлугъуна толусунлай ийнанганын билдиргенди. Бери жаш тёлү аслам халда келгенине кёлү кётюрюлгенин айта, аны ахшы ышаннга санап, мамырлыкъ тежегенди.

Урушну унатмазгъа чакыра, ма бюгюнню көрмючге жыйылгъаныбыз да аппаларыбызны, кыарт аталарыбызны, ынналарыбызны кыйыныкъларыды, дегенди. Залда Ростовдан келген кыонакъла болгъанларын сагъына, алагъа ыразылыгъын билдире, жыйылгъан жамауатны келе тургъан ариу да, таза да байрам бла алгъышлаганды.

Ол кюн сөлешгенлени барысы да плакатланы энчилигин чертгендиле. Ала уруш жыллада газетледе да басмалангандыла. Автору художник О. Довгольду. Алагъа кыарай, адамла жаланда ушкочла, окъла-топла, авто-

матла бла угъай, кёлларында кыаламлары, жанлары, кыанлары, саулай анлары, жюреклери бла уруш этгенлерине, фашист уучлаучулагъа налат бергенлерине дагъыда бир кере тошорнесе. Кеси сагъышынгъа аланы кишиликлерине, Ата журтларын чёбюне, топурагына, суууна, зыбыр ташына дери сюе, багъалай, кыоруулай да билгенлерине тамашагъа кыаласа. Кесим аланы орунларында болсам, не этерик болур эдим, дейсе...

Музейде дагъыда бир ахшы тере барды. Аны келечилери, бу кюннге жоралап, жыл сайын окъуучуланы арасында сурат ишлеуден конкурс кыурауучула. Ол чыгъармала уа маданият араны босагъасын жасагъан эдиле. Сабийлеге грамотала,

дипломла да берилгендиле. Саугъалангъанланы арасында уа Гайылыны Амелия (1-чи жер), Зумактулланы Самира (3-чю жер) эм бирсиле да бардыла.

Көрмючге келгенлени алларында сагъынылгъан областдан кыонакъ Элеонора Скляр да сөлешгенди. Ала Кыбарты-Малкыар бла байламлыкъны эрттеден бери жюрютгенлерин билдирип, республиканы алгъышлаганды.

Окъуучула уа уруш темагъа жораланган назмуланы окъугъандыла, жырланы эшитгендиле. Кадетле аскер маршлары бла айырмалы болгъандыла.

МОКЪАЛАНЫ Зукура.
Суратланы **ТЕМУККУЛАНЫ Амина** алганды.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Малкыарлы жаш - Совет Союзну Жигити. 3. Совет Союзну Жигити деген атны Шимал Кавказда биринчи болуп алгъан таулу. 4. Урушну ахырына дери кызауатлада болгъан халкъ артист. 7. «Дон суу» деген жыр кимге аталганды? 8. Урушда бир санын кыюк келген белгили малкыар поэт. 10. Миномет батареяны командири болуп, Берлинге дери баргъан Рахай улуну аты. 11. Аскер корреспондент болуп тургъан десантник, малкыар поэт. 13. Сталинградда, Прибалтикада, Маньчжуряда уруш этген быллымчы жаш. 15. Артиллерист болуп Кенигсбергни алыргъа кыатышхан акъ суучу Гелях улуну аты. 16. Эки кере да Кызыл Жулдузну орденине тийишли болгъан Улбаш улуну аты. 18. «Коммунизмге жол» газетни баш редактору болуп тургъанды, Совет Союзну Жигитине көргюзюлгенди. 19. Лыжачы батальонну комсоргу, Хорламгъа Австрияда тю-

беген журналист. 20. Совет Союзну Жигитине көргюзюлген Залийхан улуну аты. 21. Совет Союзну Жигитине көргюзюлген Теммо улуну аты. 22. Совет Союзну Жигитине көргюзюлген, Хорламгъа Австрияда тюбеген Уяна улуну аты.

ЁРЕСИНЕ: 1. Совет Союзну Жигитине көргюзюлген ташлы талачы тасчары артисти, драматург, поэт, урушну солдаты. 3. Совет Союзну Жигитине көргюзюлген, школ аны атын журютгөн акъ суучу жаш. 4. Совет Союзну Жигитине көргюзюлген, Белоруссияны музейлеринде тарыхы сакланган малкыарлы жаш. 5. Аны халкъ суйген жыры барды. 6. Совет Союзну Жигитине көргюзюлген Элсюер улуну аты. 9. Улуу Ата журтну эки орденини кавалери, взводну командири болгъан Бийчекку улуну аты. 11. Совет Союзну Жигитине көргюзюлген Зока улуну аты. 12. Белая церковь шахарда фашист

концлагерьде ёлген малкыар жазычу. 14. Совет Союзну Жигитине көргюзюлген Кыудай улуну

аты. 15. Аскер врач болуп урушну ахырына дери баргъан, Совет Союзну Жигитине көргюзюлген

Дотту улуну аты. 17. Стрелковий полкуну командири болуп тургъан яныкойчу Кыойчу улуну аты.

Газетни 79-чу номеринде басмаланган сёзберни жууаллары:

ЭНИНЕ: 2. Шайтанла. 9. Кыазан. 10. Жуттай. 12. Тартома. 13. Жарма. 14. Аяк. 17. Сосурукъ. 19. Кымыс. 20. Арбаз. 22. Сыра. 24. Жандауурлукъ. 26. Наша. 30. Маркъа. 31. Жанакыйыт. 33. Ханчай. 36. Сантиметр. 37. Жаншакъ. 39. Башкыарма. 40. Аргъамак. 42. Кыаракъал. 45. СССР. 47. Барамта. 48. Уллукака. 51. Чалма. 52. Чанка. 53. Кыакъланган. 54. Лакъырдачы.

ЁРЕСИНЕ: 1. Жарашы. 3. Тот. 4. Нарт. 5. Атмосфера. 6. Бурху. 7. Атаул. 8. Айза. 9. Кыулакчы. 11. Жабалак. 15. Кыапчакъгай. 16. Абазин. 18. Суукъ. 21. Кыалч. 23. Аракъы. 25. Ууакъ. 27. Мандалакъ. 28. Быстыр. 29. Сатанай. 32. Амма. 34. Хораз. 35. Сайлакъл. 36. Сакъл. 38. Сайлау. 41. Ариулукъ. 43. Оба. 44. Башлыкъ. 45. Сванлы. 46. Санау. 49. Улан. 50. Алма.

Газетни келир номери 11 майда чыгарыкды.

Учредитель: Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
МОКЪАЛАНЫ Зукура (бёлмонно редактору)
ТИКАЛАНЫ Фатима (бёлмонно редактору)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламды информацияны эркиндиклерин кыоруулау жаны бла Кыбарты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КМР-ни Басма эмда асламды коммуникацияла жаны бла кырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кере

19.00 сагъатда кыюл салынады. 20.00 сагъатда кыюл салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Текуданы Хауа - дежурный редактор; Кетенчилены Зульфия - жууаплы секретары орунбасары; Зезаланы Лида - (1,2,3,8-чи бетле) Геляяны Валентина - (4,5,6,7-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2100экз. Заказ №558
Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru